

place, Lagrange, Régnault, և այլն, ընդծովաներովը, որոնք շոգիի քիմիկոսական շարժիչներով և ատամնաւոր վերաձիչներով կը գործեն, արդէն ստեղծած էր այնպիսի նաւեր՝ որոնք գերմանականներէն աւելի հաստատուն են և երազներթաց:

Այս վերջին պատերազմիս երկու տարիներուն ընթացքին մէջ՝ Creusotի մետաղագործատանց նշանաւոր վարիչները Պր. Schneiderներն՝ Laubeuf ճարտարապետի աշխատակցութեամբ, իրենց Շալոն-Պիլը-Սաօնի, Ժիռոնի, և Պորուայի նաւարաններէն ծով ձգեցին սքանչելի ընդծովաներու նմոյշներ՝ որոնցմով հասարակաց թշնամիին վրայ՝ ապշեցուցիչ փորձեր կատարեցին, ծովերը մաքրագործելու դիտումով:

Շնայտէր հաստատութիւնը՝ իրեն շինած ընդծովաներու փորձառութեանց համար՝ Թուրնի նաւակայքին մէջ ստեղծած է Creux saint-Georgesի նաւակայքը, ուր ընդծովաներու սուզուելուն և վերելակելուն խզճամիտ փորձեր կ'ըլլուն. և հոն կը կազմակերպուին նաւաստիներ և ատակ սպայակոյտներ՝ որոնք նորահնար նաւատորմիդին ղեկավարները և շատ մը փափուկ խնդիրներուն հնարագէտները կ'ըլլան:

Յրանսական ընծովաներու նկատմամբ տեղի ունեցած յառաջադիմութիւնը՝ ծածուկ կը պահուի, քանի որ ահաւոր թըշնամին երբ բան մը գիտնայ՝ իսկոյն զայն կատարելագործելու ատակ է:

Եթէ Գերմանական ընդծովաներու նորթագինն է Պալմիրայի ելեմետոր գործելը՝ բարոյապէս զարմացուց և սքանչացուց ազգերու ժողովուրդները. իրապէս դեռ կարելի չէ՝ հռչակել՝ որ ընդծովայ երթևեկութեան և վաճառականութեան նոր դարը հասած չէ: Ընդծովաներով փոխադրուած վաճառքներու սակաւութիւնը, բաղդատելով երթևեկելու համար եղած ծախսերու մեծութեան հետ, բնաւ շահաւոր չի կրնար ըլլալ: Եւ Գերմանիան վերոյիշեալ վարելակերպներէն զատ, պիտի չկարենայ փորձել ընդծովաներով վերա-

հաստատել իւր առաջուան ծաղկեալ և ծաւալեալ ծովային վաճառաշահութիւնը, որով նոյն իսկ Անգլիոյ հետ կը մրձակցէր:

Իրեն այս վաճառականութեան ջախջախովը՝ որքան աւելի երկարատեւ ըլլայ՝ այնքան աւելի օր ըստ օրէ իր ցամաքային զօրութիւնն ալ պիտի տկարանայ, պիտի քայքայուի. ինչ որ ընդհանուր մարդկութեան փափաքը և իղձն է, պատերազմէն վերջը տեւական խաղաղութիւն մը գտնելու համար:

Հ. Կ.

ԼՈՒՍՆԻ ԼՈՅՍՈՎ

✱ ✱

Մեծն Պէդհովէն՝ երեկոյ մը՝ տնակի մը առջեւն անցնելու ժամանակ լսեց իւր հրաշալի *Suonata*ի մը արձագանքը:

Պահ մը կանգ առնելով՝ ականջին հասաւ ձայնը կնոջ՝ որ կը հնոսաչէր.

— Ո՛հ, եթէ արհեստագէտ մը այս կը տորը հնչեցնէր, ի՛նչ որ ուզէր կը նուիրէի...:

Պէդհովէն տնակին դուռը հրեց և ինքզինքը պարզուկ սենեկի մը մէջ գտաւ՝ որուն կից էր կօշկակարի մը խանութը:

Գաշնակին դիմաց աղջիկ մը նստած էր ու լուսնի պայծառ լոյսովը կը նուագէր, իրեն ըով կանգնած էր արհեստաւորի հագուստով երիտասարդ մը:

— Ներեցէ՛ք ինծի, ըսաւ Պէդհովէն՝ քիչ մը տագնապած. — Լսեցի՛, երաժըշտութիւն կար հոս, և... որովհետեւ նուագէ քիչ մը կը հասկնամ, չկրցայ ինքզինքս զսպել ու ներս մտայ...:

Աղջիկը կարմրեցաւ, երիտասարդը յօնքերը զրեթէ սպառնալից պոստկեց:

— Լսեցի՛ նաև ի՛նչ որ կը խօսէիք, շարունակեց Պէդհովէն, դուր կը փափաքէիք... կը ցանկայիք լսել... վերջապէս, կը ներէ՛ք որ ես դաշնակ զարնեմ:

A.R.A.R.®

— Շնորհակալ ենք, պարոն, բաւ երիտասարդը՝ աղջկան եղբայրը: — Սակայն դաշնակնիս շատ խեղճ է, և մենք խազի տեսրակներ չունինք:

— Խազեր չունինք, աղադակեց Պէդհովէն: — Հապա ինչպէս օրիորդը դաշնակ կը զարնէ:

Պէդհովէն:

Յանկարծ խօսքը կտրեց, երեսը կարմրեցաւ... Անդրադարձաւ որ աղջիկը իրեն դարձուցած էր երկու մարած բիրերը, որոնք արտայայտութենէ զուրկ էին:

— Ո՛հ, հազար անգամ ձեզմէ ներս գութին կը խնդրեմ... կմկմաց վարպետը: Դիտած չէի... Ըսել է թէ դուք մըտացի՝ կը զարնէք, խեղճ օրիորդ:

— Այո՛, պարոն, պատասխանեց կոյրը:

— Եւ ո՛ր լսած էք այս կտորը:

— Ճամբուն մէջ, պարոն: Մենք դրացիներ ունինք՝ որոնք դաշնակ կը զարնեն և երբ իրենց պատուհանները բաց ըլլան...

Կոյրը լռեց: Պէդհովէն գործիքին դիմաց նստելով սկսաւ նուագել: Նորօրինակ ներշնչում մը կ'ոգևորէր զամէնքը, այն խեղճ միջավայրը, աղջիկը և իւր եղբայրը, որոնք հրաշացած մտիկ կ'ընէին:

Երբ կտորը վերջացաւ, կօշկակարը՝ նուագածունին մօտեցաւ:

— Ո՛վ էք դուք, Պարոն... ըսէ՛ք ինձ կ'աղաչեմ:

Իայց Պէդհովէն չի պատասխանեց: Հարցմունք ուղղողին դարձուց աչքերը, ժպտեցաւ իւր բնածին քաղցր ու միանշանակ մաղձիկ ժպտովը:

— Մտի՛կ ըրէք, ըսաւ իրենց, և ծայրէ ծայր *Suonata*ն հնչեցուց՝ որուն մէկ մասը թշուառ կոյրը ճշմարիտ ոգևորութեամբ սորված էր:

Աւրախութեան աղաղակ մը թաւ աղջկան շրթունքներէն:

— Պէդհովէն, Պէդհովէն...:

Մեծ երաժշտագէտը ոտք ելաւ և հրաժեշտի ողջոյն տուաւ:

— Ո՛հ, դեռ ըլ՛ի մ'ալ զարկէք... — խնդրեցին միաձայն և պաղատագին՝ երկու երիտասարդները:

Այն պահուն լուսնի արծաթագօծ ճառագայթները թափանցելով խեղճուկ սենեակին մէջ՝ կոյրին մեղոյշ այտերը զրգուցին, որ կարծես սրբուհի մը կը նմանէր:

Պէդհովէնի նայուածքը կօշկակարին աչքերուն հանդիպեցան՝ որ յուզուած մրմնջեց:

— Խեղճ քոյրս:

Եւ *Suonata*ն կրկին հնչեցուց մեծ վարպետը, ի ցնծութիւն դժբաղդ կոյրին:

Պէդհովէն մեկնեցաւ այդ տունէն՝ սրտի կակիծով և արտասուքը աչքերուն մէջ:

Հ. Ն.